

Geliş Tarihi : 11.03.2005

İzmir ve Manisa İllerinde Ceviz Yetiştiriciliğinin Sosyo-Ekonomik Yönü ve Sorunları Üzerine Bir Araştırma⁽¹⁾

Kenan ÇİFTÇİ⁽²⁾

Osman GÖKÇE⁽³⁾

Özet: Bu çalışmanın temel amacı, Manisa ve İzmir illerinde ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönüne ilişkin bilgi eksikliğini gidermeye çalışmak ve karşılaşılan sorunlara ilişkin bazı önerilerde bulunmaktır. Çalışma materyalini İzmir ve Manisa illerinde ceviz yetiştiriciliğinin yoğun olarak yapıldığı ilçe ve köylerden gayeli olarak seçilen, ceviz yetiştiriciliği yapan 60 işletmeden toplanan orijinal nitelikli veriler oluşturmuştur. İncelenen işletmeler sahip oldukları ceviz ağacı sayısının frekans dağılımı dikkate alınarak üç gruba ayrılmıştır. Veriler 2001 üretim dönemine ait bulunmaktadır. Çalışmada, ceviz üreticilerinin sosyo-ekonomik özellikleri, işletmelerin yapısal durumu, ceviz üreticilerinin üretim ve pazarlama aşamasında karşılaştığı sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında gerek araştırma bölgesi ve gerekse Türkiye ceviz yetiştiriciliğinin iyileştirilebilmesi ve geliştirilebilmesi konusunda alınabilecek önlemler tartışılmış ve bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Ceviz yetiştiriciliği, ceviz işletmeleri, üretim, pazarlama, sosyo-ekonomik özellikler

A Research on the Socio-Economical Aspects and Problems of Walnut Production in İzmir and Manisa

Abstract: The main purpose of this study was to evaluate the socio-economical situations of walnut growers and make some suggestions towards the problems faced in İzmir and Manisa provinces. The data were obtained from 60 walnut farm managers chosen purposely in the towns and villages of İzmir and Manisa where the walnut production is fairly intensive. The farms were classified into three groups according to number of walnut trees. The data belongs to 2001 production period. The socio-economical characteristics of walnut producers and structure of farms were investigated and the problems faced by producers at the production and marketing levels were tried to be determined. In the light of the research results, the measures towards the improvements of walnut production both in the research region and in Turkey as a whole were discussed and some suggestions were made.

Key words: Walnut production, walnut producing farms, production, marketing, socio-economical characteristics

Giriş

Ceviz, besin değeri yüksek meyvesi ve mobilya endüstrisinde kullanılan ağacı dolayısıyla meyve türleri arasında büyük önem taşır. Ceviz ağacı uzun ömürlüdür; gençlik devresindeki kuvvetli büyüme gücü ve kuvvetli kökleri dolayısıyla yamaçlarda erozyona karşı ve yol kenarı ağaçlandırmalarında da kullanılır. Kuraklığa çok dayanıklı ve diğer meyve türlerine nazaran hastalık ve zararlılara daha mukavimdir (Ölez ve Yücel, 1974).

Bağ bahçe ürünlerinin üretim, tüketim ve ticareti yönünden önemli ülkeler arasında yer alan Türkiye, çok eski ve köklü bir meyvecilik kültürüne sahip olup birçok meyve türü yanında cevizin de yetiştirilebildiği uygun ekolojilere sahiptir. Dünyada yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan ceviz türü olan *Juglans regia L.*'nin gen merkezleri arasında Türkiye de bulunmaktadır. Gerek ABD'ye götürülen gerekse Avrupa'da yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan cevizin orijininin Anadolu olduğu ileri sürülmektedir (Akça, 2001a).

Ülkemizde ceviz üretimi, büyük çoğunluğu tohumdan çıkmış, herbiri ayrı özellik taşıyan ve dere kenarlarında, bağ bahçe içlerinde dağınık halde yetiştirilen ceviz ağaçlarından sağlanmaktadır. Ancak son yıllarda ceviz yetiştiriciliğinde

olumlu gelişmeler yaşanmıştır. Bu bağlamda aşılı fidanlarla tesis edilen kapama bahçe şeklindeki üretimin yaygınlaşmaya başladığı görülmektedir.

Türkiye'de meyve veren ve vermeyen yaklaşık 4.5 milyon adet ceviz ağacı bulunduğu bildirilmektedir (Ferhatoğlu, 1999). Ceviz ağacı sayısı bölgeden bölgeye farklılık göstermekle birlikte, Türkiye'nin hemen hemen her yanına dağılmıştır. Türkiye'de ortalama 57 450 ha alanda ceviz yetiştiriciliği yapılmaktadır (FAO, 2000).

Türkiye tarım alanlarının %5.5'inde meyve üretimi yapılmaktadır. Meyve üretim alanlarının %6.1'ini sert kabuklu meyveler oluşturmaktadır. Sert kabuklu meyveler içersinde ceviz üretim alanının payı ise %15.5'tir. İstatistiklere göre Türkiye'de ceviz, sert kabuklu meyveler içinde üretim miktarı bakımından fındıktan sonra ikinci sırayı almaktadır (TKB, 2003). Türkiye ceviz üretiminde dünyada önemli bir konumdadır. Türkiye ortalama yıllık 120 000 tonluk üretimi ile dünya ceviz üretiminin %10.7'sini karşılamaktadır. Bu miktar ile dünya üretiminde Çin, ABD ve İran'dan sonra dördüncü sırada yer almaktadır (FAO, 2000).

⁽¹⁾ Bu araştırma aynı adlı yüksek lisans tezinin bir özetidir.

⁽²⁾ Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 65080-VAN

⁽³⁾ Ege Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, 35100-İZMİR

Bu araştırma, gerek Türkiye ceviz yetiştiriciliğinin ekonomik yönü ve gerekse sosyo-ekonomik yönünü ceviz üretimi yapan işletmeler temelinde incelemesi nedeniyle bu alanda bir ilk olmaktadır. Bu çalışma, araştırma konusunun daha önce ele alınmamış olmasının yanı sıra, elde edilecek sonuçların pratikte uygulanma şansının bulunması ve bu konuda bundan sonra yapılacak araştırmalara ışık tutması açısından önemli bulunmaktadır.

Türkiye'deki dokuz tarım bölgesi arasında II. Bölge ceviz üretiminde ilk sırada gelmektedir. İstatistiklere göre bu bölge içinde Isparta, İzmir ve Manisa ceviz üretiminin en fazla olduğu illerdir (DİE, 2000). Bu nedenle araştırmanın İzmir ve Manisa illerinde yapılması uygun görülmüştür.

Bu araştırmanın temel amacı, İzmir ve Manisa illerinde ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönüne ilişkin bilgi eksikliğini gidermeye çalışmak ve karşılaşılan sorunlara ilişkin bazı önerilerde bulunmaktır. Bu bağlamda olmak üzere:

- 1) Araştırma yöresinde ceviz yetiştiriciliği yapan işletmelerin sosyo-ekonomik durumunun saptanması,
- 2) Bu işletmelerin başlıca sorunlarının belirlenmesi ve de saptanan sorunlarla ilgili bazı önerilere ulaşılması çalışmasının amaçlarındandır.

Ceviz üretiminde önde gelen ülkelerden biri olmasına karşın Türkiye'de ceviz yetiştiriciliğinin sosyo-ekonomik yönünü kapsayan bir araştırmaya rastlanmamıştır. Cevizle ilgili inceleme ve araştırma çalışmalarının esas olarak ıslah ve çoğaltma konusunda ağırlık kazandığı görülmektedir. Yapılan kaynak taraması neticesinde ceviz yetiştiriciliğinin ekonomik yönünü ele alan az sayıda çalışmaya rastlanmış ve bunların da daha çok makro düzeyde çalışmalar olduğu görülmüştür. Konuyla ilgili olarak yapılmış bazı çalışmalar aşağıda özetlenmiştir.

Ölez ve Yücel (1974), tarafından gerçekleştirilen "Türkiye'de Ceviz Yetiştiriciliği-Sanayi-Ticareti ve Problemleri" adlı çalışmada ikincil kaynaklara dayanılarak cevizin tarihçesi, üretimi, dış ticareti, tüketimi ve fiyatlar konusunda bilgi verilmektedir.

Camel ve Mohn (1998), tarafından yapılan bir çalışmada, 1998/1999 döneminde dünyanın başlıca ceviz üreticisi ülkeleri olan Amerika Birleşik Devletleri, Çin, Türkiye, Hindistan, Fransa ve İtalya ele alınmış ve üretim miktarları ile dönemsel değişimler ikincil kaynaklara dayalı olarak ortaya konmuştur. En büyük ihracatçı ülke durumunda olan Çin'in dışsattımının iç talepte meydana gelen artış nedeniyle azalmasının beklendiği belirtilmiştir.

Ferhatoglu (1999), çalışmasında ikincil verilere dayanarak ülkemizde ceviz yetiştiriciliğinin genel durumu, ceviz üretiminin bölgelere göre dağılımı, üretimi ve dış ticareti gibi konularla ceviz üretiminin ekonomik yönüne kısaca değinmiştir. Ağırlıklı olarak konunun, çeşit seçimi, fidan yetiştiriciliği, bahçe tesisi, dikim, bakım ve hasat gibi teknik yönü üzerinde durmuştur.

Akova (2000), tarafından yapılan kuru ve sert kabuklu meyveler dış pazar araştırmasında, kuru ve sert kabuklu meyvelerle ilgili olarak üretim ve ticaret gibi genel konular yanında yeni hedef pazarlar hakkında ihracatçılara gerekli bilgilerin ulaştırılması amaçlanmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'de ve dünyada ceviz üretiminin mevcut durumu, üretim ve dış ticaret yönüyle ortaya konulmuştur.

Prunet (2000), tarafından Kaliforniya'da sert kabuklu meyve üretimi konusunda yapılan çalışmada, Chandler adında yeni bir ceviz çeşidinin hektara verimi ve kârlılığı üzerinde durulmuştur. Çalışmada ayrıca, enerji fiyatlarının ceviz maliyetine etkileri konusunda bilgi verilmiş ve cevizde genetik iyileştirme ile ilgili çalışmaların devam ettiği belirtilmiştir.

Akça (2001a), Ceviz Yetiştiriciliği adlı kitabında, kültürel uygulamalar, çoğaltma ve ıslah konularında geniş ve ayrıntılı bilgiler vermiştir. Türkiye'nin dünya ceviz dışsattımında yer alamamasının nedenleri üzerinde durmuştur. Bu bağlamda standart çeşitlerle kurulu kapama bahçelerde ceviz üretiminin yapılması gerektiği belirtilmiştir.

Akça (2001b), "Türkiye Ceviz Yetiştiriciliğine Genel Bakış" adlı makalesinde, Türkiye'deki ceviz varlığı, üretimi ve verimi hakkında bilgiler vermektedir. Türkiye'nin ceviz dış ticaretini etkileyen olumsuz koşullar hakkında bilgi vermektedir. ABD'nin kabuklu ceviz dışsattımı yönünden, Fransa'nın ise iç ceviz dışsattımı yönünden güçlü olduğuna dikkat çekilerek, Türkiye'nin dışsattım konusunda politikalar oluştururken iç ceviz dışsattımını esas alarak üretim planlaması yapması gerektiği belirtilmiştir.

Gökçe ve Çiftçi (2001), "Türkiye Ceviz Yetiştiriciliğinin Ekonomik Analizi" adlı makalelerinde Türkiye ve dünyada ceviz üretim alanlarını, verim ve üretim durumunu karşılaştırmalı olarak ortaya koymuşlardır. Türkiye'de sert kabuklu meyveler içerisinde cevizin durumu, tarımsal bölgelere göre ceviz üretimi ve verimi, ceviz tüketimi, pazarlaması ve ticaretini çeşitli yönleriyle ayrıntılı olarak ortaya koymuşlardır.

Hızal ve Akın (2001), çalışmalarında Türkiye ceviz üretiminde, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin yeri ve önemi hakkında bilgiler verilmiş, ardından cevizin Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yaygınlaştırılabilme şansı üzerinde durulmuştur. Bölgede yaygın olarak yetiştiriciliği yapılan pamuk, buğday ve antepfıstığı ile cevizin dekara mutlak kar açısından karşılaştırmalı olarak kârlılıkları üzerinde durulmuş, cevizin daha avantajlı olduğu belirtilmiştir.

Karkacier (2001), tarafından yapılan bir çalışmada Türkiye ve dünya ceviz üretimi karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. İncelemeler iki zaman serisi halinde iki farklı dönem için yapılmıştır. Çalışmada 2005 ile 2010 yıllarına tahminler yapmak için trend yöntemi kullanılmıştır. Toplam dünya ceviz üretimindeki yıllık ortalama artış ile Türkiye ceviz üretimindeki yıllık ortalama artış karşılaştırılmış ve Türkiye'de ceviz üretiminin düşük bir hızla gelişeceği tahmin edilmiştir. İkincil verilere dayalı bir çalışmadır.

Materyal ve Yöntem

Çalışmanın ana materyalini, araştırma bölgesi olarak seçilen, İzmir ve Manisa illerinde ceviz yetiştiriciliği yapan işletmelerden anket yoluyla toplanan orijinal nitelikli veriler oluşturmuştur.

Çalışmada ayrıca, konu ile ilgili yapılmış araştırma ve inceleme sonuçlarından ve Tarım İl Müdürlüklerinin kayıtlarından yararlanılmıştır. Bundan başka, Devlet İstatistik Enstitüsü, Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, İGEME (İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi) ve FAO tarafından yayınlanmış kaynaklar ve istatistiksel kayıtlardan da yararlanılmıştır.

Ele alınan iki ilin Tarım İl Müdürlükleri yetkilileri ile görüşülerek ve ilgili kayıtlar taranarak ceviz yetiştiriciliğinin yoğun bir biçimde yapıldığı ilçeler belirlenmiştir. Buna göre; 2000 yılı toplam ceviz üretimi 3258 ton olan İzmir’de toplam üretimin %71.70’ini oluşturan Kiraz, Tire, Bayındır ve Ödemiş ile yine 2000 yılı toplam ceviz üretimi 1930 ton olan Manisa’da toplam ceviz üretiminin %64.09’unu oluşturan Demirci, Alaşehir, Salihli ve Turgutlu ilçeleri araştırma evreni olarak seçilmiştir.

Daha sonra belirlenen örnek ilçelerin, ilçe tarım müdürlüklerinin yetkilileri ile görüşülerek ve kayıtlar incelenerek, yetkililerle birlikte, en yoğun ceviz yetiştiriciliği yapan köyler örnek olarak seçilmiştir. Ancak, bu köylerin büyük bir bölümünde üretim kayıtları olmadığından ilgililerce ceviz yetiştiriciliğinin göreceli olarak ileri düzeyde olduğu bildirilen bazı köyler de örnek hacmine dahil edilmiştir. Buna göre İzmir’de; Kiraz ilçesinden Cevizli ve Ovacık, Tire ilçesinden Çukurköy ve Kaplan, Bayındır ilçesinden Alankıy köyü ve merkez ilçe, Ödemiş ilçesinden Bıçakçı köyü ve merkez ilçe, Manisa’da ise; Demirci ilçesinden İmrenler köyü, Mahmutlar köyü ve merkez ilçe, Alaşehir ilçesinden Horzum-Keserler ve Çamtepe köyleri, Salihli ilçesinden Allahdiyen köyü ve

Turgutlu ilçesinden Dağyeniköy olmak üzere 12 köy ve 3 ilçe merkezi örneğe seçilmiştir.

Her köyde muhtarlarla görüşülerek o köyün ceviz yetiştiriciliğini ve ceviz yetiştiricilerini olabildiğince iyi temsil edebilecek dört işletme belirlenmiştir. Bu konuda, seçilen örnek işletmelerin hem köyün ekolojisini hem de her düzeydeki (Çok iyi, iyi, orta, zayıf) yetiştiricileri temsil etmesine özen gösterilmiştir.

Türkiye’de ve araştırma yöresinde kapama bahçeler şeklinde düzenli ceviz üretiminin henüz yeterince yaygınlaşmaması nedeniyle incelenen işletmeler sahip oldukları ceviz ağacı sayısının frekans dağılımı dikkate alınarak üç gruba ayrılmıştır. 1. grup 1-25 adet ağaca sahip olan işletmeler (30 işletme), 2. grup 26-50 adet ağaca sahip olan işletmeler (18 işletme), 3. grup ise 50’den fazla ağaca sahip olan işletmelerden (12 işletme) oluşmaktadır.

Veriler belirlenen gruplar ve örneklemin geneli için analiz edilmiştir. Verilerin analizinde, uygun istatistik paket programlarından yararlanılmıştır. Çalışmada daha çok ortalama ve oranlar hesaplanmıştır. Kullanılan başlıca değişkenler açısından istatistiksel yönden anlamlı farklılık bulunup bulunmadığını belirleyebilmek için, varyansların homojen olması durumunda Fisher’in tek yönlü varyans analiz yöntemi, varyansların homojen olmaması durumunda Kruskal-Wallis’in tek yönlü varyans analiz yöntemi uygulanmıştır.

Bulgular ve Tartışma

İşletmelerin nüfus ve sosyal yapısı

İncelenen işletmelerde işletme başına düşen ortalama nüfus 4.37 kişidir. Bu sayı 3. Grup işletmelerde 4.17 kişi ile en düşük ve 2. Grup işletmelerde 4.61 kişi ile en yüksektir. Toplam nüfusun %53.05’ini erkek nüfus oluşturmaktadır (Çizelge 1).

Çizelge.1. İncelenen işletmelerde nüfus mevcudu ve cinsiyete göre dağılımı
Table 1. The percentage distribution of male and female population in the studied farms

Nüfus Population		1.Grup Group I	2.Grup Group II	3.Grup Group III	Genel Overall
Erkek Male	Kişi Number %	2.20 51.16	2.61 56.63	2.17 52.00	2.32 53.05
Kadın Female	Kişi Number %	2.10 48.84	2.00 43.37	2.00 48.00	2.05 46.95
Toplam Total	Kişi Number %	4.30 100.00	4.61 100.00	4.17 100.00	4.37 100.00

İncelenen işletmelerde 0-6 yaş grubu nüfus toplam nüfusun %5.49’unu, 7-14 yaş grubu nüfus %14.87’sini ve 15-49 yaş grubu aktif nüfus da toplam nüfusun yarısına yakını (%49.89) oluşturmaktadır. Bu oran 1. Grup işletmelerde %55.81 ile en yüksek ve 2. Grup işletmelerde ise %41 ile en düşüktür. Öte yandan işletmeler ortalamasına göre toplam nüfusun %29.75’i elli ve üzerinde bir yaşa sahip bulunmaktadır. İzmir’in toplam nüfusu içindeki 0-6 yaş grubunun oranı %10.19, 7-14 yaş grubunun oranı

%13.48, 15-49 yaş grubunun oranı %57.71, 50 ve üzeri yaş grubundakilerin oranı ise %18.62’dir (DİE, 2002a). Manisa’nın toplam nüfusu içindeki oranlar sırasıyla 0-6 yaş grubu %11.43, 7-14 yaş grubu %14.68, 15-49 yaş grubu %55.03, 50 ve üzeri yaş grubu ise %18.86 şeklindedir (DİE, 2002b). İncelenen işletmelerde 7-14 yaş grubundaki nüfus oranının İzmir ve Manisa nüfusları içindeki aynı yaş grubu oranına büyük ölçüde benzediği görülmektedir.

İncelenen işletmelerde 0-6 yaş grubu dışında kalan toplam nüfusun %70.41'i ilkokul düzeyinde eğitim görmüşlerdir. Bu oran 3. Grup işletmelerde %74.28 düzeyinde bulunmaktadır. Ortaöğretim düzeyinde eğitim gören nüfusun toplam nüfusa oranı, 3. grup işletmelerde %11.43 ile en yüksektir. Bu oran işletmeler ortalamasında %6.12 düzeyinde bulunmaktadır. Yüksek öğrenim düzeyine sahip olan nüfusun toplam nüfusa oranı işletmeler ortalamasında %2.04 düzeyindedir. 3. Grup işletmelerde yüksek öğrenime sahip nüfus bulunmamaktadır. Tahsili olmayan nüfusun toplam nüfus içindeki payı 3. grup işletmelerde %11.43 ile en yüksektir. Bu oran işletmeler ortalamasına göre %9.18 düzeyinde bulunmaktadır.

İncelenen işletmelerde öğrenime devam eden nüfusun %77.36'sı ilköğretime devam etmektedir. Bu oran 3. Grup işletmelerde %54.55 ile en düşüktür. 1. ve 2. Grup işletmelerde bu oran sırasıyla %83.33 ve %83.34 düzeyindedir. Yüksek öğrenime devam eden nüfusun öğrenime devam eden nüfus içindeki payı 2. grup

işletmelerde %5.55 düzeyindedir. 1. ve 3. grup işletmelerde yüksek öğrenime devam eden nüfus bulunmamaktadır.

1. grupta yer alan üreticilerin %46.67'si sosyal güvenlik kurumlarına üye bulunmaktadır. Bu grupta yer alan üreticilerin %33.33'ü ise herhangi bir kuruma bağlı değildir. 2. grupta yer alan üreticilerin %38.89'u sosyal güvenlik kurumlarına, %27.78'i kooperatiflere üye bulunmaktadır. 3. grupta yer alan üreticilerin %33.33'ü sosyal güvenlik kurumlarına ve çeşitli odalara üye bulunmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre, üreticilerin %40.00'ü sosyal güvenlik kurumlarına üye iken, %25.00'i hiçbir örgüte bağlı bulunmamaktadır.

İncelenen işletmelerde işletme yöneticileri ortalama olarak 51.30 yaşında ve 5.37 yıllık bir eğitim düzeyine sahip bulunmaktadır (Çizelge 2). İşletmecilerin eğitim düzeyi açısından gruplar arasında istatistiksel bir farklılık olup olmadığı Kruskal-Wallis testi ile analiz edilmiş ve anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır ($P>0.05$).

Çizelge 2. İncelenen işletmelerde üreticilerin yaş ve eğitim durumu (yıl)
Table 2. The age and education level of producers in the studied farms (year)

	1. Grup (30) Group I	2. Grup (18) Group II	3. Grup (12) Group III	Genel Overall
Yaş Age	49.43	54.55	51.08	51.30
Eğitim Education	4.93	5.44	6.33	5.37

İşletmelerin yapısal özellikleri

Arazi varlığı

İncelenen işletmelerde işletme başına düşen ortalama işletme arazisi 26.63 dekar olup, bunun %45.74'ü sulu araziden oluşmaktadır. İşletme arazisi ve sulu arazinin toplam işletme arazisi içindeki payı işletme büyüklüğüyle

paralel olarak artmaktadır (Çizelge 3). Çizelge incelendiğinde, alan bakımından birinci grubun ikinci gruptan daha büyük olduğu görülmektedir ancak, bu çalışmada incelenen işletmeler ceviz ağacı sayısına göre gruplandırılmıştır.

Çizelge 3. İncelenen işletmelerde ortalama arazi genişliği ve sulama durumu (dekar)
Table 3. The average land size and the irrigation level (decare)

İşletme Grubu Farms Group	İşletme Arazisi Farm Lands	Sulu Tarım Arazisi Irrigated Lands	Kuru Tarım Arazisi Arid Lands	Sulu Arazinin Payı (%) The percentage of Irrigated Lands
1. Grup Group I	27.83	10.13	17.70	36.40
2. Grup Group II	21.81	12.58	9.22	57.68
3. Grup Group III	30.83	16.67	14.17	54.07
Genel Overall	26.63	12.18	14.45	45.74

İncelenen işletmelerde toplam işletme arazisinin %89.71'i mülk araziden oluşmaktadır. Kira ile tutulan arazinin payı %8.56 ve ortaklıkla işletilen arazinin payı %1.69 düzeyinde bulunmaktadır. Mülk arazinin toplam işletme arazisi içindeki payı işletme büyüklüğüyle orantılı olarak azalmaktadır (Çizelge 4). İncelenen işletmelerde ortalama parsel sayısı 2.97 adet ve ortalama parsel genişliği 8.97 dekadır.

İşletmelerde yer verilen ürünler

İncelenen işletmeler ortalamasına göre, yetiştiriciliği yapılan meyvelere ayrılan alan 15.63 dekadır. Toplam meyve alanı içinde %26.67 ile kiraz birinci sırayı alırken,

bunu sırasıyla %17.71 ile elma, %14.61 ile zeytin ve %13.81 ile ceviz izlemektedir (Çizelge 5).

İncelenen işletmelerden kapama ceviz bahçesine sahip olan işletmelerin tamamının sahip oldukları ceviz arazilerin mülk arazi olduğu tespit edilmiştir. Bu işletmelerde, işletme yöneticilerinin hepsi toprak verimliliği açısından ceviz arazilerini orta düzey olarak nitelendirmektedirler. Kapama ceviz bahçesine sahip olan 26 işletmede dekara ceviz verimi incelendiğinde; birinci grup işletmelerde ortalama 107.00 kg, ikinci grup işletmelerde 145.00 kg, üçüncü grup işletmelerde 87.55 kg ve tüm işletmeler ortalamasında ise 108.91 kg olarak bulunmuştur.

Çizelge 4. İncelenen işletmelerde arazi tasarruf şekillerine göre işletme arazisinin dağılımı
Table 4. The percentage distribution of lands according to ownership in the studied farms

İşletme Grubu Farms Group	Mülk Arazi Owned Lands		Kira ile Tutulan Arazi Rented Lands		Ortakçılıkla İşletilen Arazi Shared Lands	
	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio %	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio %	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio %
1.Grup Group I	25.60	91.98	1.83	6.58	0.40	1.44
2.Grup Group II	20.97	96.15	0.00	0.00	0.83	3.81
3.Grup Group III	24.00	77.85	6.83	22.15	0.00	0.00
Genel Overall	23.89	89.71	2.28	8.56	0.45	1.69

Çizelge 5. İncelenen işletmelerde yer verilen meyveler ve toplam meyve üretim alanlarındaki payları
Table 5. The fruits taking place in the studied farms and the proportion of each fruit in the total fruit production

Ürünler Products	1.Grup Group I		2.Grup Group II		3.Grup Group III		Genel Overall	
	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio (%)	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio (%)	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio (%)	Miktar (da) Quantity (da)	Oran (%) Ratio (%)
Ceviz Walnut	0.70	3.95	0.94	10.76	7.63	36.82	2.16	13.81
Kestane Chestnut	1.57	8.85	1.33	15.19	2.75	13.28	1.73	11.09
Kiraz Cherry	5.10	28.81	2.39	27.22	4.50	21.73	4.17	26.67
Elma Apple	3.73	21.09	1.56	17.72	2.17	10.46	2.77	17.71
Erik Plum	0.77	4.33	0.00	0.00	0.25	1.21	0.43	2.77
İncir Fig	0.53	3.01	0.00	0.00	0.50	2.41	0.37	2.35
Şeftali Peach	0.50	2.82	0.00	0.00	0.00	0.00	0.25	1.60
Kayısı Apricot	0.20	1.13	0.00	0.00	0.17	0.80	0.13	0.85
Hünnap	0.17	0.94	0.17	1.90	0.25	1.21	0.18	1.17
Bostan Watermelon	0.00	0.00	0.61	6.96	0.83	4.02	0.35	2.24
Zeytin Olive	3.60	2.34	1.22	13.92	0.58	2.82	2.28	14.61
Bağ Vineyard	0.83	4.71	0.56	6.33	1.08	5.23	0.80	5.12
Toplam Total	17.70	100.00	8.78	100.00	20.71	100.00	15.63	100.00

İşletmelerin bazı özellikleri

İncelenen işletmelerde işletme başına düşen hayvan sayısı büyük baş hayvan birimi cinsinden (BBHB) 2.40 baştır. İşletmeler büyükbaş hayvan varlığında inek ve küçük baş hayvan varlığında ise koyun ağırlıklı bir yere sahip bulunmaktadır.

İncelenen işletmeler ortalamasına göre, işletme başına 0.25 traktör düşmektedir. İşletmelerin sahip oldukları başlıca alet ve makineler traktör, römork ve pulluktur.

Ceviz yetiştiriciliğiyle ilgili bulgular

İncelenen işletmelerde ceviz ağaçlarının dikim şekli %43.30'u kapama bahçe, %41.70'i dağınık dikim ve %15'i sıraya dikim şeklindedir (Çizelge 6).

Çizelge 6. İncelenen işletmelerde ceviz ağaçlarının dikim şekli
Table 6. The planting shape of walnut trees in the studied farms

Dikim Şekli Planting Shape	1.Grup Group I		2.Grup Group II		3.Grup Group III		Genel Overall	
	Adet Number	%	Adet Number	%	Adet Number	%	Adet Number	%
Kapama Closed	9	30.00	7	38.90	10	83.30	26	43.30
Dağınık Scattered	17	56.70	7	38.90	1	8.30	25	41.70
Sıraya dikim Lined planting	4	13.30	4	22.20	1	8.30	9	15.00
Toplam Total	30	100.00	18	100.00	12	100.00	60	100.00

Kapama ceviz bahçesine sahip olan işletmelerde (1. grupta 9, 2. grupta 7 ve 3. grupta 10 işletme) ceviz bahçelerinin alansal büyüklüğü işletmeler ortalaması itibarıyla 5.83 dekadır. Tüm işletmeler için hesaplanan

ceviz ağaçlarının ortalama yaşı ise işletmeler ortalaması için 18.30 dur, bu rakamın 3. grup işletmelerde 8.30 gibi daha düşük olması bu grup işletmelerde cevizliklerin daha genç tesisler olduğu fikrini vermektedir (Çizelge 7).

Çizelge 7. İncelenen işletmelerde kapama ceviz bahçelerinin alansal büyüklüğü ve yaşı
Table 7. The land size of closed walnut gardens and their ages in the studied farms

	1.Grup Group I		2.Grup Group II		3.Grup Group III		Genel Overall	
	Toplam Total	Ortalama Average	Toplam Total	Ortalama Average	Toplam Total	Ortalama Average	Toplam Total	Ortalama Average
Alan(da) Size (da)	21	2.33	17	2.43	113.50	11.35	151.50	5.83
Yaş Age	-	20.30	-	21.70	-	8.30	-	18.30

İncelenen işletmelerde, kapama ceviz bahçeleri ve sıraya dikim cevizlerde başlıca dikim aralıkları 8 x 8, 10 x 10, 9 x 10, 7 x 8 ve 7 x 7 şeklindedir. En çok kullanılan dikim aralığı %51.70 ile 10 x 10'dur. Bunu %27.60 ile 8 x 8 ve %10.30 ile 7 x 7 dikim aralığı izlemektedir.

İncelenen işletmelerde yetiştirilen ceviz çeşitlerinin %53.30'u yöresel ceviz çeşitleridir. Yöresel ceviz çeşitlerini %30 ile Yalova 1-2-3-4 çeşitleri izlemektedir. 3. Grup işletmelerde yöresel ceviz çeşitlerinin oranı %25 olup,

bu işletme grubunun daha çok Yalova 1-2-3-4 çeşitlerine (%33.30) yönelindikleri görülmektedir.

İncelenen işletmelerde ağaç başına ceviz verimi 15.16 kg olup, bu miktar işletme büyüklüğüne paralel olarak önemli düzeyde azalmaktadır (Çizelge 8). Ağaç başına verim bakımından gruplar arasında istatistiksel bir farklılık olup olmadığı One-Way ANOVA testi ile analiz edilmiş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. 1. grup ile 2. grup arasında ve 1. grup ile 3. grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır ($P < 0.05$).

Çizelge 8. Ceviz bahçelerinde ağaç sayıları ve verimleri
Table 8. The number of trees of walnut gardens and their yields

	1.Grup Group I		2.Grup Group II		3.Grup Group III		Genel Overall	
	Toplam Total	Ortalama Average	Toplam Total	Ortalama Average	Toplam Total	Ortalama Average	Toplam Total	Ortalama Average
2001 yılı ağaç varlığı (adet) (The number of trees in 2001)	361	13.88	590	36.87	1402	140.20	2353	45.25
2001 yılı verimi (kg/ağaç) (The yield per tree in 2001)	-	20.05	-	12.56	-	6.60	-	15.16

İşletmelerde ceviz üretim dalının değişken masrafları, brüt üretim değeri, brüt marjı

Bu bölümde, ceviz üretim dalının değişken masrafları, brüt üretim değeri (BÜD), brüt marjı ve incelenen işletmelerde ağaç başına düşen brüt üretim değeri, değişken masraflar ve brüt marj hesaplanmıştır. Değişken masraflar üretime bağlı olarak ortaya çıkan ve üretim düzeyine göre değişme gösteren masraflardır (Rehber ve Çetin, 1998). Ceviz üretim dalında değişken masraflar içersinde gübre masrafı, ilaç masrafı, su masrafı, geçici işçi ücretleri ile çeki gücü (toprak işleme) masrafına yer verilmiştir. Ceviz brüt üretim değerinin hesabında üretim miktarı ile çiftlik avlusu fiyatı çarpılmıştır. Brüt marj analizinde her bir üretim dalı bağımsız olarak ele alınmaktadır. Burada ceviz üretim dalının brüt marjı, brüt üretim değerinden değişken masrafların çıkarılmasıyla bulunmuştur (Erkuş, 1995; İnan, 1998).

İncelenen işletmeler ortalamasına göre ağaç başına 1.59 kg suni gübre ve 13.83 kg çiftlik gübresi kullanılmaktadır. İncelenen işletmeler ortalamasına göre işletme başına toplam 172 634.61 bin TL değişken masraf düşmektedir. Bu miktar 1. Grup işletmelerde 46 442.31 bin TL ile en düşük düzeyde bulunmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre ağaç başına düşen değişken masraf 2 787.46 bin TL dir.

İşletme büyüklüğü arttıkça ağaç başına düşen değişken masraf azalmaktadır. Ağaç başına düşen değişken masraflarda gruplar arasında istatistiksel bir farklılık olup olmadığı One-Way ANOVA testi ile analiz edilmiş ve anlamlı bir farklılığın olmadığı saptanmıştır ($P > 0.05$). Toplam değişken masrafların (172 634.61 bin TL) %61.87'si işgücü-çekigücü masraflarından ve %38.13'ü ise materyal masraflarından oluşmaktadır. İşgücü-çekigücü masrafları içinde sulama işçiliği %44.02 ile ve materyal masrafları içinde ise gübre masrafları %53.58 ile en büyük payı oluşturmaktadır. Toplam değişken masrafların %27.24'ünü sulama işçiliği ve %20.43'ünü de gübre masrafları oluşturmaktadır (Çizelge 9).

İşletmeler ortalamasına göre, işletme başına düşen ceviz üretim miktarı 459.90 kg'dır. Bu miktar işletme büyüklüğüne paralel olarak artmaktadır. 1.Grup işletmelerde 246.92 kg olan ceviz üretim miktarı, 3. Grup işletmelerde 1023.00 kg düzeyine çıkmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre ceviz satış fiyatı 1294.23 bin TL/kg'dır (Çizelge 10). Ceviz satış fiyatı bakımından gruplar arasında istatistiksel bir farklılık olup olmadığı One-Way ANOVA testi ile analiz edilmiş ve anlamlı bir farklılığın olduğu saptanmıştır. 1. grup ile 3. grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır ($P < 0.05$).

Çizelge 9. Ceviz üretim dalının değişken masraflarının oransal dağılımı (%)
Table 9. The percentage distribution of variable costs of walnut production unit (%)

Masraf unsurları Cost Items	1.Grup Group I	2.Grup Group II	3.Grup Group III	Genel Overall
1. Toprak işleme <i>Soil treatment</i>	6.55	8.86	11.89	10.62
2. İlaçlama işçiliği <i>Labor costs of drugs</i>	7.41	3.98	1.97	3.07
3. Sulama işçiliği <i>Labor costs of irrigation</i>	11.18	3.68	36.66	27.24
4. Dikim çukuru açma işçiliği <i>Labor costs of opening planting pit</i>	0.00	8.46	5.69	5.42
5. Gübreleme işçiliği <i>Labor costs of fertilization</i>	0.00	0.00	0.85	0.58
6. Budama işçiliği <i>Labor costs of pruning</i>	4.43	3.22	1.25	2.04
7. Hasat işçiliği <i>Labor costs of harvesting</i>	31.80	19.06	7.54	12.90
İşgücü -çekigücü masraf toplamı <i>The total labor costs including machine costs</i>	61.37	47.26	65.85	61.87
8. Gübre masrafları <i>Fertilization costs</i>	18.30	14.89	22.33	20.43
9. İlaç masrafları <i>Drug costs</i>	13.37	4.75	2.83	4.60
10. Sulama masrafları <i>Irrigation costs</i>	6.96	33.10	8.99	13.10
Materyal masrafları toplamı <i>Total material costs</i>	38.63	52.74	34.15	38.13
Değişken masraflar toplamı (bin TL) <i>Total variable costs (Thousand TL)</i>	46 442.31	101 968.80	613 800.00	172 634.61

Çizelge 10. İncelenen işletmelerde ceviz üretim miktarı ve fiyatı
Table 10. The walnut production quantity and its prices

	1.Grup Group I	2.Grup Group II	3.Grup Group III	Genel Overall
Üretim miktarı (kg) <i>Production Quantity (kg)</i>	246.92	454.06	1023.00	459.90
Satış fiyatı (bin TL/kg) <i>Sale Prices (Thousand TL/kg)</i>	1201.92	1300.00	1525.00	1294.23

İncelenen işletmelerde işletme başına 704.716,30 bin TL brüt üretim değeri düşmektedir. Brüt üretim değeri işletme büyüklüyle orantılı olarak artmaktadır. İşletmeler ortalamasına göre, işletme başına 532.081,70 bin TL brüt marj düşmektedir. Brüt marj işletme büyüklüğüne orantılı olarak artmaktadır. Bu miktar 1. Grup işletmelerde 256.442,69 bin TL iken, 3. Grup işletmelerde 1.330.450 bin TL düzeyinde bulunmaktadır (Çizelge 11). Ağaç başına düşen brüt marjlarda gruplar arasında istatistiksel bir farklılık olup olmadığı One-Way ANOVA testi ile analiz edilmiş ve anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. 1. grup

ile 3. grup arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılık vardır ($P < 0.05$).

İncelenen işletmelerde ceviz pazarlaması ve tüketimi

İncelenen işletmelerde, işletmeler ortalamasına göre toplam ceviz üretiminin (459.90 kg) 52.06 kg'ı aile tarafından tüketilmekte, 407.84 kg'ı ise satılmaktadır. Bu miktarlar işletme büyüklüğüne paralel olarak artmaktadır.

İşletmeler ortalamasında, toplam ceviz üretiminin (459.90 kg) %88.68'i pazarlanmakta ve geriye kalan %11.32'si aile tarafından tüketilmektedir (Çizelge 12).

Çizelge 11. Ceviz üretim dalının brüt üretim değeri, değişken masrafları, brüt marjı
Table 11. The Gross production value, variable costs and gross margin

	1.Grup Group I	2.Grup Group II	3.Grup Group III	Genel Overall
BÜD (bin TL) <i>Gross Production Value (Thousand TL)</i>	302 884.60	582 984.40	1944 250.00	704 716.30
Değişken Masraflar (bin TL) <i>Variable costs (Thousand TL)</i>	46 442.31	101 968.80	613 800.00	172 634.60
Brüt Marj (bin TL) <i>Gross Margin (Thousand TL)</i>	256 442.69	481 015.60	1330 450.00	532 081.70
Ağaç başına düşen brüt marj (bin TL) <i>Gross margin per tree (Thousand TL)</i>	20 157.60	13 299.69	7277.59	15 570.55

Çizelge 12. İncelenen işletmelerde cevizin değerlendirilme şekli
Table 12. The way of using walnut in the studied farms

	1.Grup Group I	2.Grup Group II	3.Grup Group III	Genel Overall
Ailenin tükettiği (%) Household consumption (%)	13.86	7.64	12.34	11.32
Satılan miktar (%) Sale (%)	86.14	92.36	87.66	88.68
Üretim miktarı (kg) Production quantity (kg)	246.92	454.06	1023.00	459.90

İncelenen işletmelerin işletmeler ortalaması itibariyle %11.5'i ceviz satışı yapmamaktadır, %88.5'i ise ürettikleri cevizi pazarlamaktadır. Ceviz satışı yapan işletmelerin; 1. ve 3. grupta tamamı peşin, 2. grupta %93.8'i peşin, %6.3'ü vadeli, işletmeler ortalaması bakımından ise %97.8'i peşin ve %2.2'si vadeli satış yapmaktadır. İncelenen

işletmelerden ürettiği cevizi pazarlayan işletmelerin (%88.5) ceviz pazarlama şekli çizelge 13'deki gibidir.

İncelenen işletmelerden ürettiği cevizi pazarlayanların önemli bir kısmı (%45.70) cevizi köyde tüccara satmaktadır, %19.60'ı ise pazarda kendisi satmaktadır (Çizelge 13).

Çizelge 13. İncelenen işletmelerde cevizin pazarlanma şekli (%)
Table 13. The marketing ways of walnut (%)

Pazarlama şekli Marketing ways	1.Grup Group I	2.Grup Group II	3.Grup Group III	Genel Overall
Pazarda kendisi satan producers directly to consumers	30.00	12.50	10.00	19.60
Toptancıya satan Sales to wholesalers	-	12.50	60.00	17.40
Köyde tüccara satan wholesaler in the village	55.00	56.30	10.00	45.70
İlçede tüccara satan wholesaler in the town	15.00	18.70	20.00	17.30
Toplam (Total)	100.00	100.00	100.00	100.00

Kapama ceviz bahçesine sahip işletmelerde ceviz yetiştiriciliğine ilişkin bazı bulgular

İncelenen işletmelerden kapama ceviz bahçesi olan veya aşılı fidanlarla ceviz yetiştiriciliği yapan 30 işletme ceviz fidanlarını işletmeler ortalaması itibarıyla %63.33'ü bağlı buldukları ilçe tarım müdürlüklerinden, %20'si özel fidancılardan, %10'u fidan kooperatifinden temin etmişlerdir. İncelenen işletmelerin %3.33'ü kullandıkları ceviz fidanlarını ormanlardan kökleyerek almış, yine %3.33'ü fidanlarını kendileri yetiştirmişlerdir.

İncelenen işletmelerin işletmeler ortalaması itibariyle %60.00'ında aşılı çeşitlerden Yalova çeşitleri, %3.33'ünde Yalova ve Kaplan, %6.66'sında Yalova ve Kaman, %10.00'unda her çeşit, %6.66'sında yöresel, %6.66'sında Bilecik ve Şebin, %3.33'ünde Yalova ve Şebin, %3.33'ünde ise Yalova ve Pikan çeşitleri kullanılmıştır.

İncelenen işletmelerde işletmeler ortalaması itibariyle ceviz bahçelerinin %3.33'ü tohumdan gelişen ağaçlardan, %93.33'ü aşılı fidanlardan ve yine %3.33'ü diğer şekillerde tesis edilmiştir.

İncelenen işletmelerin işletmeler ortalaması itibariyle %61.54'ü ceviz bahçesinde başka ürünlerin üretimine yer vermekte (ara ziraatı), %38.46'sı ceviz bahçesinde başka ürünlerin üretimine yer vermemektedir. Ceviz bahçelerinde ara ziraatı yapan işletmeler ortalama 3 yıl bağ, kiraz, karpuz, şeftali, bürülce, mısır, tütün ve pamuk gibi çeşitli ürünleri yetiştirmektedirler.

İncelenen işletmelerden işletmeler ortalaması itibariyle işletme yöneticilerinin %50.00'si arazisinin olması durumunda yeniden ceviz bahçesi tesis etmek istemektedir, işletme yöneticilerinin %25.00'i bu konuda fikir belirtmemiştir, diğer %25.00'i ise birkaç yıl bekleyip mevcut bahçenin verim durumunu görmek istemesi, veriminin düzensiz olması, sulama suyu olmaması, kiraz dikerse daha iyi getiri elde edeceği, arazi şartlarının uygun olmaması gibi nedenlerle yeniden ceviz bahçesi tesis etmek istememektedirler.

İncelenen işletmelerin işletmeler ortalaması itibariyle %78.30'unda son beş yıl içinde ceviz ağacı kesilmemiş, %21.70'inde ise kesilmiştir. Son beş yıl içinde ceviz ağacı kesen işletmecilerin %69.20'si cevizin kerestesini çeşitli amaçlarla kendileri kullanmış ve çürük ağaçları odun yapmışlardır, %15.40'ı kerestecilere satmış, %7.70'i kayık imalatçılarına satmış ve yine %7.70'i mobilya yaptırmak suretiyle değerlendirmişlerdir.

İncelenen işletmelerde üreticilerden sadece bir tanesi (%2.70) ceviz bahçesinin toprağını analiz ettirmiş, diğer üreticiler ise (%97.30) gübreleme için toprak analizi yaptırmadıklarını, kendi deneyimleri doğrultusunda gübre kullandıklarını ifade etmişlerdir.

İncelenen işletmelerde mevcut sorunlar Ceviz üretiminde karşılaşılan sorunlar

İncelenen işletmelerde üreticilerin ceviz üretiminde karşılaştıkları sorunlar Çizelge 14'de rakamlarla

kodlanmıştır. Ceviz üreticilerinin karşılaştıkları sorunlar ve kodları şu şekildedir:

0. Sorun yok.
1. Cevizin silkelmesi ve ayıklanması sorun olmaktadır, cevizin bozulmaması için bu işlerin kısa zamanda yapılması gerekmektedir.
2. Meyvelerde kurtlanma meydana gelmektedir.
3. Kuş, sincap gibi çeşitli hayvanlar meyvelere zarar vermektedirler.
4. Köyde yeterli sulama suyu kaynağı yoktur, sulama maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle cevizler yeterince sulanamamaktadır.
5. Bilinçli yetiştiricilik yapılmaması nedeniyle yüksek verim alınamamaktadır.
6. Kurak mevsimlerde cevizlerde güneş yanıkları meydana gelmekte ve verim düşük olmaktadır.
7. Toprağın zayıf kalması nedeniyle ceviz içini doldurmamakta ve kurtlanma olmaktadır.
8. Aşılı ceviz fidanlarının pahalı olması nedeniyle üreticiler tarafından yeterince alınamamaktadır.

9. Meyveler küçük olmakta ve üzerlerinde siyah lekeler oluşmaktadır.

10. Tarımsal girdiler pahalıdır.

Çizelge 14'de izlenebileceği gibi işletmeler ortalaması itibarıyla üreticilerin %30.00'ü ceviz üretiminde herhangi bir sorunla karşılaşmamıştır. Ceviz üretiminde sorunlarla karşılaşan üreticilerin büyük bir çoğunluğu (%45.60) 1, 2, 4 ve 5 numaralı sorunları dile getirmişlerdir. Bazı üreticiler bu sorunlara şu önerileri getirmektedir: Cevizin silkelmesi ve ayıklanmasında zaman kazandıracak, düşük maliyetli ve işçilikten tasarruf sağlayan bir yöntem bulunabilir, tarım ilaçları pahalıdır, devlet ilaç fiyatlarını kontrol altında tutabilir ve olabiliyorsa çiftçiler zararlılarla mücadelede entegre ve biyolojik mücadele konusunda bilgilendirilebilir, devlet uygun yerlere sulama göleti yapabilir, susuz köylerde su sondajı yapılabilir, tarımsal sulama maliyetleri düşürülmelidir, konu uzmanı ziraat mühendisleri ceviz yetiştiriciliği konusunda çiftçilere eğitim verebilirler.

Çizelge 14. Ceviz üretiminde karşılaşılan sorunlar
Table 14. The problems faced in walnut production

Kodlar Codes	1.Grup Group I		2.Grup Group II		3.Grup Group III		Genel Overall	
	Sayı Number	%	Sayı Number	%	Sayı Number	%	Sayı Number	%
0	10	33.33	6	33.33	2	16.67	18	30.00
1	3	10.00	1	5.56	1	8.33	5	8.33
2	5	16.67	1	5.56	2	16.67	8	13.33
3	2	6.67	1	5.56	1	8.33	4	6.67
4	2	6.67	3	16.67	1	8.33	6	10.00
5	2	6.67	3	16.67	3	25.00	8	13.33
6	3	10.00	-	-	-	-	3	5.00
7	2	6.67	-	-	-	-	2	3.33
8	1	3.33	1	5.56	-	-	2	3.33
9	-	-	1	5.56	-	-	1	1.67
10	-	-	1	5.56	2	16.67	3	5.00
Toplam Total	30	100.00	18	100.00	12	100.00	60	100.00

Ceviz pazarlamasında karşılaşılan sorunlar

İncelenen işletmelerde ceviz pazarlamasında karşılaşılan sorunlar çizelge 15'de kodlanmıştır. Ceviz pazarlamasında karşılaşılan sorunlar ve kodları şunlardır:

0. Sorun yok
1. Cevizler lekeli, küçük ve standart olmadığı için iyi fiyata satılamamaktadır.
2. Tüccar gelip aldığı zaman piyasa değerinden daha düşük fiyata almaktadır.

Çizelge 15'de görüleceği gibi işletmeler ortalaması itibarıyla ceviz üreticilerinin %86.67 gibi büyük bir oranı pazarlama sorunu yaşamamaktadır. Geri kalan üreticilerin %6.67'si 1 numaralı sorunu ve yine %6.67'si 2 numaralı sorunu dile getirmişlerdir. Üreticiler bu sorunlar için şu önerilerde bulunmuşlardır: Daha kaliteli ve standart ceviz yetiştirip iyi fiyata satabilmek için devlet dağ köylüsüne aşılı fidan dağıtabilir, pazarlık gücü kazanabilmek için ceviz üreticilerinin örgütlenmesi yararlı olacaktır.

Çizelge 15. Ceviz pazarlamasında karşılaşılan sorunlar
Table 15. The problems faced in walnut marketing

Kodlar Codes	1.Grup Group I		2.Grup Group II		3.Grup Group III		Genel Overall	
	Sayı Number	%	Sayı Number	%	Sayı Number	%	Sayı Number	%
0	24	80.00	17	94.44	11	91.67	52	86.67
1	4	13.33	-	-	-	-	4	6.67
2	2	6.67	1	5.56	1	8.33	4	6.67
Toplam Total	30	100.00	18	100.00	12	100.00	60	100.00

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmadan şu sonuçlara ulaşılmıştır:

1) Türkiye ceviz yetiştiriciliği alansal olarak ve ağaç sayısı bakımından dünyada önemli bir yere sahiptir. Ancak, son yıllarda gerek alansal ve gerekse ağaç sayısı bakımından yeni bir gelişme görülmemekte ve bir durağanlaşma yaşanmaktadır. Bu olgu araştırma bölgesinde de görülmüştür.

2) Üretim açısından Çin, ABD ve İran'dan sonra gelen Türkiye, verim açısından bazı önemli ceviz üreticisi ülkelerin gerisinde bulunmaktadır. Geneldeki bu durum araştırma alanında da görülmektedir, ceviz bahçeleri bakımsız ve olması gereken verim düzeyinde değildir.

3) Türkiye genelinde olduğu gibi araştırma alanında da yeknesak bir ceviz üretimi yoktur. Az sayıda bakımlı ceviz bahçelerinin bulunmasına karşın çoğunlukla kendi haline bırakılmış cevizler bölgeye hakimdir.

4) Türkiye'de cevizle ilgili olarak, makro düzeydeki doğruluk dereceleri tartışılabilir olan bir takım istatistikler dışında, ekonomik analizlere elverecek veriler yoktur. Ceviz yetiştiren işletmelerin yapısal özellikleri, ceviz yetiştiriciliğinin girdileri-çıktıları ve alan kullanımları, işletme düzeyinde karşılaşılan sorunlar vb. gibi bilgi eksiklikleri vardır.

5) Topraktaki olumsuz koşulları iyileştirerek ve yetersiz besin maddelerini dışardan vererek bitkilerin dengeli bir beslenme düzeyine ulaşmasını sağlamak için gerekli olan toprak analizi incelenen işletmelerin büyük bir çoğunluğu tarafından (%97.3) yaptırılmamaktadır.

6) Araştırma yöresinde sulama sorunu ile birlikte ceviz üreticilerinin modern ceviz yetiştiriciliği konusunda bilgi ve bilinç düzeylerinin yetersizliği ceviz yetiştiriciliğinin en önemli sorunları arasında bulunmaktadır.

Bütün bunların sonucu olarak da ceviz yetiştiriciliğinin mevcut durumuyla kârlı olduğu söylenemez. Bu sonuçlar da dikkate alınarak, gerek Türkiye geneli için ve gerekse de araştırma bölgesi için aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur:

Türkiye ceviz yetiştiriciliğinin iyileştirilmesi ve geliştirilebilmesi için, bir bölümüne bu çalışmada da değinilmiş olan bu alandaki bilgi boşluklarının öncelikle doldurulması gerekir. Bunun için de, Tarım ve Köyüşleri Bakanlığı'nın koordinatörlüğünde bir entegre Türkiye Ceviz Projesi yapılması ve uygulamaya konulması önerilmektedir.

Araştırma bölgesinde işletmelerin gelişigüzel gübre kullanımını önlemek ve iyi bir verim düzeyine ulaşmaları açısından yapılması gerekli olan toprak analizi, ilgili kuruluşlar (Tarım İl Müdürlüğü Çiftçi Eğitim ve Yayım Şubesi, Üniversite, vb.) tarafından üreticilere anlatılmalı ve yaygınlaştırılmasına çalışılmalıdır.

Araştırma bölgesinde sulama imkanlarının artırılarak ceviz yetiştiriciliğinin daha verimli hale getirilebilmesi için; bölgede bulunan ilgili tarım kuruluşlarıyla yöre çiftçilerinin işbirliği içerisinde çalışmalarının yararlı olacağı düşünülmektedir. Diğer yandan, konu uzmanı tarımcılar tarafından yöredeki ceviz üreticilerine modern ceviz yetiştiriciliği konusunda eğitici ve öğretici kurslar verilmesi çiftçilerin bilinçlenmesi açısından yararlı olabilir.

Kaynaklar

- Akça, Y., 2001a. *Ceviz Yetiştiriciliği*, Arı Ofset Matbaası, Tokat. 356 s.
- Akça, Y., 2001b. Türkiye Ceviz Yetiştiriciliğine Genel Bakış, *Türkiye I. Ulusal Ceviz Sempozyumu*, 5-8 Eylül 2001, Tokat, 298-307.
- Akova, Y., 2000. *Kuru ve Sert Kabuklu Meyveler Dış Pazar Araştırması*, İGEME, Ankara.
- Camel, D., Mohn, I., 1998. Walnut situation and outlook, World Horticultural Trade And US Export Opportunities(1998) No.11, 34-37 p. *World Agricultural Economics and Rural Sociology Abstracts*, March 1998, Volume 40, No.3).
- Erkuş, A., Bülbül, M., Kırıl, T., Açıl, F., Demirci, R., 1995. *Tarım Ekonomisi*, A.Ü.Z.F. Eğitim, Araştırma ve Geliştirme Vakfı Yayınları No: 5, Ankara.
- DİE, 2000. *Tarimsal Yapı (Üretim, Fiyat, Değer)* 1998, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Ankara.
- DİE, 2002a. *2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri*, 35 İzmir, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 2707, Ankara.
- DİE, 2002b. *2000 Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri*, 45 Manisa, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, Yayın No: 2539, Ankara.
- FAO, 2000. İnternet Kayıtları, www.fao.org, (14.01.2002).
- Ferhatoğlu, Y., 1999. *Ceviz Yetiştiriciliğinin Genel Prensipleri*, Atatürk Bahçe Kültürleri Merkez Araştırma Enstitüsü, Yalova.

- Gökçe, O., Çiftçi, K., 2001. Türkiye ceviz yetiştiriciliğinin ekonomik analizi, *Türkiye I. Ulusal Ceviz Sempozyumu*, 5-8 Eylül 2001, Tokat, 282-297.
- Hızal, A., Akın, S., 2001. Güneydoğu Anadolu Bölgesinde cevizin ekonomik potansiyeli, *Türkiye I. Ulusal Ceviz Sempozyumu*, 5-8 Eylül 2001, Tokat, 322-329.
- İnan, H., 1998. *Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği*, 4. Baskı, Tekirdağ, 275 s.
- Karkacıer, O., 2001. Türkiye’de ve Dünyada ceviz üretim trendi ve 2010’a projeksiyonlar, *Türkiye I. Ulusal Ceviz Sempozyumu*, 5-8 Eylül 2001, Tokat, 315-321.
- Madran, N., 1991. *Yeni Tarım Kılavuzu Teknik Ziraatın El Kitabı*, Hacettepe Taş Kitapçılık Ltd. Şti., 950 s., Ankara.
- Ölez, H., Yücel, A., 1974. *Türkiye’de Ceviz Yetiştiriciliğinin Sanayii-Ticareti ve Problemleri*, Yalova Bahçe Kültürleri Araştırma Enstitüsü, Yalova.
- Prunet, J.P., 2000. Californian nut production at the threshold of 2000, Rivista di Frutticoltura e di Ortofloricoltura (1998), 60 (1), 17-20[Lt], Creyasse Experimental Station, France *World Agricultural Economics and Rural Sociology Abstracts*, November 1998, Volume 40, No.11).
- Rehber, E., Çetin, B., 1998. *Tarım Ekonomisi*, Uludağ Üniversitesi Güçlendirme Vakfı Yayınları No: 134, VİPAŞ A.Ş. Yayınları No: 10, 317s. ,Bursa.
- Şen, S.M., 1986. *Ceviz Yetiştiriciliği*, Eser Matbaası, Samsun.
- TKB, 2001. *İzmir Tarım İl Müdürlüğü 2000 Yılı Kayıtları*, İzmir.
- TKB, 2001. *Manisa Tarım İl Müdürlüğü 2000 Yılı Kayıtları*, Manisa.
- TKB, 2003. İnternet Kayıtları, www.tarim.gov.tr, (21.06.2003).